

המעשים של נח

9. אור החיים בראשית (פרשת נח) פרק ו פסוק י

אכן הכונה היא להיות שאמר הכתוב אלה תולדות נח וגו' להודיע מה שפירשנו בו שהכתוב מסדר כל פרטי מעשיו הטובים אשר מצדם מצא נח חן בעיני ה' ... ומצאתי במדרש שאמר (ילקוט בראשית מ"ג) וזה לשונם הסתכל נח שהם מכעיסים להקב"ה אמר מה לי להשתדל בפריה ורביה עד ת"ק שנה אמר ימות האיש בלא בנים וה' אמר פרו ורבו מיד נזקק לפריה ורביה, הרי כי הולידם לצד קיום המין לבד. וראיתי לדקדק הכתוב לדברי המדרש על זה הדרך את האלקים התהלך נח פירוש שראה שהיה קרוב ללכת בדרך כל הארץ לזה תקף נשא ויולד ג' בנים.

10. חזקוני בראשית (פרשת נח) פרק ו פסוק י

(י) ויולד נח שלשה בנים שנאן בשביל שבא להזכיר נח שהיה צדיק בדורותיו חזר והזכיר בניו אחריו שמהם עמד העולם.

11. כלי יקר בראשית (פרשת נח) פרק ו פסוק ט

איש צדיק תמים היה בדורותיו. לפי שדור המבול השחיתו התעו בו בשלושה מיני השחתות שנזכרו בפרשה והם עבודה זרה וגילוי עריות וגזל על כן הקדים לומר שנח היה גדור בשלושתם, כי איש צדיק, היינו שלא היה גוזל משל אחרים. תמים היה בדורותיו, היינו שהיה גדור מעריות כי נולד מהול והיה תמים. את האלקים התהלך נח, לא פנה אל אלהים אחרים אבל דור המבול פרצו גדר שלושתן:

12. בראשית (פרשת בראשית) פרק ה פסוק כח - כט

(כח) וַיְחִי לְמֶךָ שְׁתַּיִם וְשָׁמַיִם שָׁנָה וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיִּזְלַד בֶּן: (כט) וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ לְאמֹר זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וּמִמַּעֲבֹן יְדֵינוּ מִן הָאָדָמָה אֲשֶׁר אָרְרָה ה':

13. רא"ש בראשית (פרשת בראשית) פרק ה פסוק כט

נמצא בשם ר' יהודה החסיד ז"ל שקודם שנולד נח לא היה להם פיסוק אצבעות והיו חורשים בידיהם ונח נולד בחילוק אצבעות ולא היה בו כח לחרוש בידיו וזה שאחז"ל מחרישות תקן להם:

14. מדרש אגדה (בובר) בראשית (פרשת נח) פרק ו פסוק ט

[ט] אלה תולדות נח. נח לשמים ונח לבריות.

15. באור פניך

אם תשאלו כיום אנשים לאיזו מטרה הם חותרים, ואני מדבר על אנשים רציניים, התשובה הנפוצה ביותר תהיה, קרוב לוודאי, שהם מחפשים אחר המימוש העצמי והביטוי העצמי שלהם. כאשר לימדתי באוניברסיטה בארצות הברית קורס ב"אומנות הכתיבה למתחילים", תשובה זו הייתה הנפוצה ביותר, כמעט ללא יוצא מן הכלל, בשיחותיי עם הסטודנטים. בשבילם, המטרה המרכזית של הכתיבה הייתה הבעת תחושותיהם. לרבים, אין אולי דרך אחרת לראות דברים. לידם, זה אפילו מפתיע שמטרה זו מוטלת בספק. ועם זאת, אין ספק שהיהדות מתייחסת לקיום האנושי באופן שונה: "ויצו ה' א-לקים על האדם". לפי תפישתנו, האיש והאישה נבראו, בראש ובראשונה, כ"מצווים", כקראים למלא ייעוד מסוים, כמי שדרישות מסוימות מופנות אליהם. מיליון של חובות אלה עשוי להלום את המימוש העצמי, אך עשוי גם שלא לעלות בקנה אחד עמו.

16. בראשית רבה (וילנא) (פרשת לך לך) פרשה לט סימן ח

וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט, אמר רבי לוי בשעה שהיה אברהם מהלך בארם נהרים ובארם נחור, ראה אותן אוכלים ושותים ופוחזים, אמר הלואי לא יהא לי חלק בארץ הזאת וכיון שהגיע לסולמה של צור ראה אותן עוסקין בניכוש בשעת הניכוש, בעידור בשעת העידור, אמר הלואי יהא חלקי בארץ הזאת, אמר לו הקדוש ברוך הוא לזרעך אתן את הארץ הזאת.

פרשת נח - מימוש עצמי

1. בראשית (פרשת נח) פרק ו פסוק ט

אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת הָאֱלֹקִים הִתְהַלֵּךְ נֹחַ: דעת זקנים

אלה תולדות נח שם וחם ויפת אין כתיב כאן אלא איש צדיק ואמרו רז"ל לא מת נח עד שראה את כל העולם כולו בישובו וראה שבעים אומות יוצאים מחלצו ומכולם לא נזכר אלא צדקו שנא' איש צדיק תמים

2. בראשית (פרשת נח) פרק ז פסוק א

(א) וַיֹּאמֶר ה' לְנֹחַ בֵּא אִתָּךְ וְכָל בֵּיתְךָ אֵל הַתְּבֵה כִּי אֶתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה: רש"י

(א) כי אותך ראיתי צדיק - ולא נאמר צדיק תמים. מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו:

3. הרב שניאור אשכנזי שיחה תשעח

האדם היחיד בהיסטוריה שהתנ"ך יוצא מגדרו כדי לשבח אותו הוא נח. פרשיות בראשית ונח מכנות אותו בכינויים נדירים שלא נאמרו על איש בעולם זולתו, אפילו לא ביחס לאברהם אבינו ומשה רבנו. נח הוא האדם היחיד בכל עשרים וארבע ספרי התנ"ך שמכונה בצורה ישירה בתואר הנעלה "צדיק". ולא פעם אחת אלא הרבה יותר מכך.

4. רש"י בראשית (פרשת נח) פרק ו פסוק ט

בדורותיו - יש מרבותינו דורשים אותו לשבח, כל שכן שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום:

5. הרב שניאור אשכנזי שם

והשאלה המתבקשת היא: למה לקלקל? מה אכפת למדרש שנחשוב שנח היה באמת צדיק גמור? הרי התורה היא ספר חינוך ומה בכך שהילדים שלנו יחשבו שהיה פעם צדיק אחד אמתי? מדוע צריכים לנפץ כל מיתוס?

6. בראשית (פרשת וישב) פרק לט פסוק יא

וַיְהִי כִּהְיוֹם הַזֶּה וַיֵּבֵא הַבְּיָתָה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ וַאֲבִין אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבְּיָתָה שָׁם בְּבֵית: רש"י

לעשות מלאכתו - רב ושמואל, חד אמר מלאכתו ממש, וחד אמר לעשות צרכיו עמה, אלא שנראית לו דמות דיוקנו של אביו וכו', כדאיתא במסכת סוטה (דף לו ב):

7. בראשית (פרשת נח) פרק ו פסוק י

(י) וַיִּזְלַד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָּנִים אֶת שָׁם אֶת חָם וְאֶת יָפֶת: אור החיים

(י) קשה א', למה הוצרך לחזור פעם ב' לומר ויולד והלא כתבו בפרשה הקודמת.

8. בראשית (פרשת נח) פרק ט פסוק כ - כא

(כ) וַיִּחַל נֹחַ אִישׁ הָאָדָמָה וַיִּטַע כְּרָם: (כא) וַיִּשֶׁת מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֶהְלֶה: רש"י

(כ) ויחל - עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת

23. אבן עזרא בראשית (פרשת נח) פרק י פסוק ח
(ח) נמרוד אל תבקש טעם לכל השמות, אם לא נכתב, והוא החל להראות גבורות בני אדם על החיות, כי היה גבור ציד. וטעם לפני ד'. שהיה בונה מזבחות ומעלה אותם החיות עולה לשם, וזו דרך הפשט, והדרש דרך אחרת:

24. רמב"ן בראשית (פרשת נח) פרק י פסוק ט
ורבי אברהם פירש הפך הענין על דרך פשוטו, כי הוא החל להיות גבור על החיות לצוד אותן. ופירש "לפני ה'" שהיה בונה מזבחות ומעלה את החיות לעולה לפני השם. ואין דבריו נראין, והנה הוא מצדיק רשע, כי רבותינו ידעו רשעו בקבלה:

25. דעת תורה נח עמוד סה
מגנותם של ראשונים אנו מוצאים שבחם, כי מה היה חטאו של אדם הראשון? הלא בלכת אחרי ה' ובחפצו העז להדמות לקונו ולהיות כביכול שווה בכל... כדרך זה הוא חטאם של דור הפלגה, אנו תמיד משחקים עליהם, אף בהדכירנו את דבריהם: "נעלה לקיע", והוא מצד רוב שפלותו, כי לא יודעים אנו כלל גודל התאוה והכוסף העצום להדמות לא-ל עליון יתברך

26. בראשית (פרשת בראשית) פרק ב פסוק טו
(טו) וַיִּקַּח ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וַיִּנְחָהוּ בְּגֵן עֵדֶן לְעִבְדָהּ וּלְשִׁמְרָהּ: בראשית (פרשת בראשית) פרק ג פסוק יז - יט
(יז) וְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעַתְּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וַתֹּאכַל מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוּרָךָ בְּעִצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: (יח) וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה: (יט) בָּזְעַת אֶפְיֶיךָ תֹאכַל לֶחֶם עַד שׁוֹבָךְ אֶל הָאֲדָמָה כִּי מִמֶּנָּה לָקַחְתָּ כִּי עֶפְרָא אָתָּה וְאֶל עֶפְרָא תֵשׁוּב:

27. הרב קוק
"חטא האדם הראשון, שנתנכר לעצמיותו, שפנה לדעתו של נחש, ואיבד את עצמו, לא ידע להשיב תשובה ברורה על שאלת 'איכה', מפני שלא ידע נפשו, מפני שהאניות האמיתית נאבדה ממנו."

28. מעשה בחכם ותם
מעשה שני בעלי בתים היו בעיר אחת, והיו גדולים בעשירות, והיה להם בתים גדולים, והיו להם שני בנים, לכל אחד בן אחד, ולמדו שניהם בחדר אחד. ואלו השני בנים היו אחד מהם בר הבנה, והאחד היה תם (לא שהיה טפוש, אלא שהיה לו שכל פשוט ונמוך). ואלו השני בנים היו אוהבים זה את זה מאד; אף על פי שהאחד היה חכם והאחד היה תם ומחו היה נמוך, אף על פי כן אהבו זה את זה מאד: לימים התחילו השני בעלי בתים הנ"ל לירד, וירדו מטה מטה, עד שאבדו הכל ונעשו אביונים, ולא נשאר להם כי אם הבתים שלהם. והבנים התחילו להתגדל. אמרו האבות הנ"ל להבנים: אין בידינו לשלם עבורכם להחזיק אתכם; עשו לכם מה שתעשו. הלך התם ולמד מלאכת רצען; והחכם, שהיה בר הבנה לא היה רצונו לעסק במלאכה פשוטה כזו, וישב בדעתו, שילך בעולם ויסתכל מה לעשות. והיה הולך ומשוטט בשוק, וראה עגלה גדולה עם ארבעה סוסים וחאמיטיש, שהייתה רצה והולכת. ענה ואמר להסוחרים: מאין אתם? השיבו לו: מוארשא. להיכן אתם נוסעים? לוארשא. שאל אותם: שמא אתם צריכים משרתים? ראו שהוא בר הבנה ומזרח, והוטב בעיניהם, וקבלו אותו עמהם. ונסע עמם ושמם אותם היטב מאד על הדרך. בבואו לוארשא, מאחר שהיה בר הבנה, ישב עצמו: מאחר שכבר אני בוארשא, למה לי להתקשר עם אלו? אולי יש מקום טוב מהם? אלך ואבקש ואראה. ... על זה המעשה נאמרה התורה המדברת מחכמות ותמימות, שעקר השלמות הוא רק תמימות ופשיטות, וענין עמלק, שהיה חכם וכפר בעקר וכו' עין שם על פסוק (משלי כ"ד): "שבע" יפל" צדיק" וקם" סופי תבות עמל"ק. כי עקר כל הנפילות הם על ידי חכמות וכו', עין שם.

17. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף פז עמוד א
אמר רב יוסף, מריש הוה אמינא: מאן דאמר הלכה כר' יהודה, דאמר: סומא פטור מן המצות, קא עבדינא יומא טבא לרבנן, מ"ט? דלא מפקדינא וקא עבדינא מצות, והשתא דשמעית להא דר' חנינא, דאמר ר' חנינא: גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, מאן דאמר לי אין הלכה כרבי יהודה, עבדינא יומא טבא לרבנן, מ"ט? דכי מפקדינא אית לי אגרא טפי.

18. באור פניך
קרוב לודאי, שמי ש"אינו מצווה" ובכל זאת "עושה", פועל בהתאם לנטיית לבו האישית וממילא מגיע למימוש עצמי גבוה יותר מזה שעושה רק מפני שנצטווה "עשה זאת!". אף אחד אינו שואל את היחיד המצווה האם אוהב הוא את מה שהוא עושה. ולמרות זאת, אמרו חז"ל "גדול המצווה ועושה", מאמר שמעמיד במרכז או, אם תרצו, בשיא מאווינו הרוחניים את תחושת ה"מצווה ועושה", את המחויבות למלא אחר הקריאה, הצו והמצווה. זהו אופיו של הקיום הדתי בכלל, ושל היהדות בפרט. אין צריך לומר שלתפיסת עולם זו יש השלכות רחבות היקף. כך, לדוגמה, לגבי השאלה האם על אדם לתור אחר קריירה שבה יוכל להרגיש כי מיצה את עצמו, שבה יוכל לעשות מה שלבו חפץ, או שמא עליו לבחור במקצוע שבו יוכל לדעת כי הוא "נענה לקריאה", ובמסגרתו הוא "ממלא את חובתו". אדם שמגיב בחיוב ל"קריאה" ולחובה עשוי לחוש שהרגע ההיסטורי דוחף אותו להגשמת יעד כלשהו, הגם שלעתים אין הוא עולה בקנה אחד עם מאווייו האישיים או עם "מימושו העצמי". אינו סבור שהיהדות מציגה את רעיון שלילת הזהות העצמית כאידיאל מרכזי; אינו בטוח שבכלל מדובר באידיאל. היהדות אינה מדגישה את התביעה מהאדם להשיל מעליו כליל את רצונו-שלו, אלא דורשת ממנו כי ילמד לזהות את רצונו-שלו עם רצון השם יתברך. עליו לאמן את האינסטינקטים שלו בדרך כזו שמאליו יבקש להזדהות עם רצון ה'.

19. משנה מסכת יומא פרק ג משנה יא
ואלו לגנאי של בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת הגרוס בן לוי היה יודע פרק בשיר ולא רצה ללמד בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב על הראשונים נאמר (משלי י') זכר צדיק בברכה ועל אלו נאמר ושם רשעים ירקב:

20. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יז עמוד א
גדולה הבטחה שהבטיחון הקדוש ברוך הוא לנשים יותר מן האנשים, שנאמר נשים שאננות קמנה שמענה קולי בנות בטחות האזנה אמרתי. אמר ליה רב לרבי חייא: נשים במאי זכיין? באקרויי בנייהו לבי כנישתא, ובאתנויי גברייהו בי רבנן, ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן.

חטאו של נמרוד – להיות לא פשוט...

21. בראשית (פרשת נח) פרק י פסוק ח - ט
(ח) וְכֹשֶׁל יָלַד אֶת נִמְרֹד הוּא הֵחָל לְהִיטֵב גִּבּוֹר בְּאָרְץ: (ט) הָיָה גִבּוֹר צִיד לְפָנָיו ה' עַל כֵּן יִאֲמַר כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צִיד לְפָנָיו ה':

22. רש"י בראשית (פרשת נח) פרק י פסוק ט
(ט) גבור ציד - צד דעתן של בריות בפיו ומטען למרוד במקום: לפני ה' - מתכוין להקניטו על פניו: על כן יאמר כנמרד - על כל אדם מרשיע בעזות פנים, יודע רבונו ומתכוין למרוד בו, יאמר זה כנמרוד גבור

